

Хрідочкін А.В.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри підприємництва,
організації виробництва та теоретичної і прикладної економіки
Українського державного хіміко-технологічного університету

Ломакіна А.А.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри підприємництва,
організації виробництва та теоретичної і прикладної економіки
Українського державного хіміко-технологічного університету

Макушев П.В.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Університету митної справи та фінансів

УДК 342.9:347

DOI 10.32845/2663-5666.2022.4.13

СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОЦЕДУР ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Постановка проблеми. Становлення процедур сучасного вітчизняного публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності розпочалося ще на початку 90-х рр. минулого століття, оскільки зі здобуттям незалежності в 1991 р. Україна одержала лише окремі фрагменти системи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності колишнього СРСР, які до того ж потребували докорінної перебудови відповідно до принципів ринкової економіки та стратегії входження країни до світового економічного, політичного і соціокультурного простору. Формування механізмів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні на початку 1990-х рр. характеризувалося наявністю обмеженої нормативної бази, що складалася, головним чином, з кількох статей у двох розділах (розділі IV – «Авторське право» і розділі VI «Винахідницьке право») Цивільного кодексу Української РСР (1963 р.), які значною мірою не відповідали міжнародним нормам і відбивали засади виняткової ролі держави в економіці. Спеціальні закони про інтелектуальну власність були взагалі відсутні, а правове регулювання відносин в цій сфері забезпечувалося в основному підзаконними актами (наприклад, Положенням про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції, затвердженим постановою Ради Міністрів СРСР від 21 березня 1973 р.). Нерозвинутою була й інфраструктура, оскільки вся патентно-інформаційна база колишнього Держ-

комвінаходів СРСР стала власністю Російської Федерації. Крім того, недостатньою виявилася кількість фахівців з питань інтелектуальної власності, здатних працювати на високому професійному рівні. До того ж у суспільстві були відсутні традиції поваги до приватної власності в цілому, а тим більше – до такого майже незрозумілого для багатьох поняття, як власність інтелектуальна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі моменти проблематики становлення вітчизняних процедур публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності розглядалися в роботах багатьох українських вчених, а саме: засади адміністративно-правового врегулювання відповідних відносин (С.В. Бондаренко, Ю.Л. Бошицький, В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко, Р.Є. Еннан, В.О. Жаров, І.Г. Запорожець, Ю.М. Капіца, Н.М. Мироненко, О.П. Орлюк, М.В. Паладій, О.П. Світличний, О.Д. Святоцький, Р.О. Стефанчук, Р.Б. Шишка, О.І. Харитонова, Є.О. Харитонов та інші); порядок використання окремих об'єктів права інтелектуальної власності (Г.О. Андросчук, Є.М. Бельтюкова, О.Б. Бутнік Сіверський, В.В. Дмитренко, В.В. Качуровський, О.Ю. Кашинцева, А.О. Кодинець, О.О. Кулініч, Ю.В. Носік, Н.В. Троцюк, О.Ш. Чомахашвілі, О.О. Штефан, Є.В. Юркова та інші); здійснення державного контролю над використанням об'єктів інтелектуальної власності (Є.А. Булат, С.С. Вітвіцький, О.М. Головка, О.П. Денисюк,

Г.В. Довгань, В.С. Дмитришин, О.В. Кадетова, О.М. Коротун, О.О. Михальський та інші). Проте, незважаючи на вже напрацьований масив наукового доробку, проблеми становлення процедур публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності не були предметом спеціального узагальнюючого дослідження. Існуючи ж наукові праці розкривають ці питання фрагментарно та поверхнево. Отже, недостатній рівень розробленості даної проблеми на теоретичному рівні, а також відсутність комплексного правового вивчення питань становлення вітчизняних процедур публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності зумовлюють актуальність такого дослідження.

Формування цілей. *Метою* даної статті аналіз особливостей генезису та розвитку вітчизняних процедур публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. Формування спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності, як правової основи публічного адміністрування, розпочалося лише після проголошення незалежності України, а початком його становлення слід вважати прийняття 7 лютого 1991 р. Закону України «Про власність», яким результати інтелектуальної творчої діяльності були вперше у вітчизняному законодавстві визнані об'єктами права власності. На першому етапі (1991–1994 рр.) становлення законодавчої бази публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності відбувалося внесення положень про охорону інтелектуальної власності до тих чинних на той час нормативно-правових актів, що регулювали окремі сфери соціально-економічної діяльності – Митного кодексу України (18 лютого 1992 р.) та законів України «Про власність» (доповненого розділом під назвою «Право на інтелектуальну власність» (16 квітня 1991 р.) [1], «Про зовнішньоекономічну діяльність» (12 грудня 1991 р.), «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (02 жовтня 1992 р.), «Про інформацію» (16 листопада 1992 р.), «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» (25 червня 1993 р.), «Про науково-технічну інформацію» (21 грудня 1993 р.), «Про телебачення і радіомовлення» (5 липня 1994 р.) та «Про захист інформації в автоматизованих системах» (5 липня 1994 р.). 25 грудня 1991 р. Україна підтвердила свою участь в основоположних міжнародних угодах з питань захисту прав інтелектуальної власності: Паризької конвенції про охорону промислової

власності (Паризької конвенції) (1883 р.), Договору про патентну кооперацію (РСТ) (1970 р.), Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків (1891 р.), Всесвітньої конвенції про авторське право (Женевської конвенції) (1952 р.) та Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (1967 р.) [2]. Після цього відбулося прийняття, з урахуванням міжнародних регулятивних норм, ряду спеціальних правових актів щодо охорони прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності: закони України («Про охорону прав на сорти рослин» (21 квітня 1993 р.), «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (15 грудня 1993 р.), «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (15 грудня 1993 р.), «Про авторське право і суміжні права» (23 грудня 1993 р.) та Указ Президента України «Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні».

Прийняття зазначених нормативно-правових актів поклало початок створенню нормативної бази публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Зокрема, Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» містив положення про умови надання правової охорони та умови патентоспроможності винаходу (корисної моделі), охороняв права винахідника, роботодавця, правонаступника і першого заявника. В ньому визначалися детальні положення про заявку на набуття прав на винахід (корисну модель), дату подання цієї заявки, про міжнародну заявку, пріоритет, експертизу заявки, відкликання заявки, конфіденційність заявки, тимчасову правову охорону, реєстрацію патенту, публікації про видачу патенту, оскарження рішення за заявкою, видачу патенту та розсекречування секретного винаходу. Закон також встановлював обсяг прав і обов'язків, що впливали з патенту, правила примусового відчуження прав на винахід (корисну модель), перелік дій, які не визнавалися порушенням прав, регламентував процедуру припинення дії патенту, порядок визнання патенту недійсним, встановлював можливі випадки порушення прав володільця патенту та способи їх захисту. Закон містив статті, присвячені державному миту і зборам, патентуванню винаходу (корисної моделі) в іноземній державі, а також державному стимулюванню створення та використання винаходів (корисних моделей). У прийнятих майже одночасно з цим законах також містилася

подібна ретельна регламентація правовідносин, що виникали у зв'язку з виникненням, набуттям, використанням та захистом прав інтелектуальної власності на інші об'єкти інтелектуальної власності (сорти рослин, промислові зразки, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), об'єкти авторського права і суміжних прав) [3].

Що стосується Тимчасового положення, то ним встановлювалися умови правової охорони частини об'єктів інтелектуальної власності (винаходів, промислових зразків, торговельних марок («товарні знаки»), комерційних найменувань («знаків обслуговування»)) та раціоналізаторських пропозицій, регламентувався порядок одержання охоронних документів на ці об'єкти і припинення їх дії, використання цих об'єктів, а також організаційні основи правової охорони даних об'єктів інтелектуальної власності [4]. Регламентувався також захист прав власників охоронних документів на ці об'єкти. Крім того, була прийнята низка нормативних документів, що захищали економічні інтереси творчих працівників, зокрема, постанови Кабінету Міністрів України, якими встановлювалися розміри відрахувань до фондів творчих спілок України за використання творів літератури та мистецтва [5] та мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва» [6].

У 1992 р. внаслідок реорганізації існуючих на той час структур були створені два нових суб'єкти публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності: Державне патентне відомство України (далі – Держпатент України) у складі Комітету з питань науки і техніки при Кабінеті Міністрів України – на базі Патентного фонду України та Державного агентства України з авторських і суміжних прав (ДААСП) – на базі Українського республіканського агентства з авторських і суміжних прав.

Таким чином, перший етап становлення публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності став, на нашу думку, періодом закладення його найнеобхідніших законодавчих основ та створення базових організаційних структур для здійснення цієї діяльності в Україні.

Початок другого етапу (1995-1999 рр.) розвитку публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності, на наш погляд, був обумовлений запровадженням у жовтні 1994 р. курсу на радикалізацію соціально-економічних реформ в Україні, а також прийняттям нею низки міжнародних стандартів у сфері інте-

лектуальної власності, укладенням Угоди про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом (далі – ЄС) і початком у 1995 р. переговорного процесу про набуття Україною повноправного членства у Світовій організації торгівлі (далі – СОТ). Відбувалося розширення міжнародно-правової бази охорони інтелектуальної власності та приєднання України до ряду міжнародно-правових угод у сфері інтелектуальної власності: Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Бернської конвенції) (1886 р.) (25 жовтня 1995 р.), Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослини (Конвенції UPOV) (1961 р. (3 листопада 1995 р.), Договору про закони щодо товарних знаків (TLT) (1994 р.) (1 серпня 1996 р.), Будапештського договору про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів для цілей патентної процедури (1977 р.) (2 липня 1997 р.) та Найробського договору про охорону олімпійського символу (1981 р.) (20 грудня 1998 р.).

Важливим кроком другого етапу розвитку публічного адміністрування у сфері, що досліджується, стало закріплення в 1996 р. у Конституції України (ст. ст. 41, 54) гарантій захисту інтелектуальної власності. Наприклад, ст. 41 Основного Закону проголошує: «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю інтелектуальною власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності». А у ст. 54 Конституції України зазначено: «Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законами» [7].

Відбувався і подальший розвиток спеціального національного законодавства, яким охоплювалися зовсім нові, не традиційні для України аспекти регулювання сфери інтелектуальної власності (законів України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (7 червня 1996 р.), «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» (5 листопада 1997 р.) та «Про охорону прав на зазначення походження товарів» (16 червня 1999 р.)). Зокрема, Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» визначав умови правової охорони топографії (компонування) інтегральних мікросхем, регламентував права автора, роботодавця і першого заявника, містив положення про заявку на реєстрацію топографії інтегральних мікросхем, дату подання та експертизу заявки, реєстрацію, публікацію відомостей про реєстрацію

і видачу свідоцтва, оскарження рішення за заявою, визначав відповідні права та обов'язки, а також дії, які не визнавалися порушенням прав на зареєстровану топографію (компонування) інтегральних мікросхем і використання зареєстрованої топографії (компонування) інтегральних мікросхем без дозволу володільця прав на неї, містив умови, за яких було можливим визнання реєстрації топографії (компонування) інтегральних мікросхем недійсною, визначав, що є порушенням прав володіння зареєстрованої топографії (компонування) інтегральних мікросхем, і способи захисту прав, містив статті про державне мито і збори, охорону прав на топографії (компонування) інтегральних мікросхем в іноземних державах, державне стимулювання створення та використання топографії (компонування) інтегральних мікросхем. Аналогічно вирішувалися питання і стосовно зазначень походження товарів [8].

Одночасно були внесені суттєві зміни та доповнення до вже чинного спеціального законодавства з метою його вдосконалення (до законів України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності» (28 лютого 1995 р.), «Про внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (16 червня 1999 р.). Крім того, було істотно розширене коло питань охорони інтелектуальної власності в тих законах, що нормували різноманітні аспекти творчої діяльності, а саме: в законах України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (10 лютого 1995 р.), «Про інформаційні агентства» (28 лютого 1995 р.), «Про рекламу» (3 липня 1996 р.), «Про видавничу діяльність» (5 червня 1997 р.), «Про систему Громадського телебачення і радіомовлення України» (18 липня 1997 р.), «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (23 вересня 1997 р.), «Про професійних творчих працівників і творчі союзи» (7 жовтня 1997 р.), «Про кінематографію» (13 січня 1998 р.). Відбувалося і істотне розширення регулювання окремих питань охорони інтелектуальної власності в законах, що нормують різноманітні аспекти творчої діяльності шляхом прийняття законів України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (10 лютого 1995 р.), «Про інформаційні агентства» (28 лютого 1995 р.), «Про рекламу» (3 липня 1996 р.), «Про видавничу діяльність» (5 червня 1997 р.), «Про професійних творчих працівників і творчі союзи» (07 жовтня 1997 р.)

та «Про кінематографію» (13 січня 1998 р.). Запроваджувався порядок державної реєстрації прав автора на твори науки, літератури та мистецтва та здійснювалися перші спроби врегулювати питання розповсюдження аудіовізуальних творів і фонограм. Крім того, було завершено створення, а в жовтні 1999 р. відбулося офіційне відкриття відомчої патентної бібліотеки Держпатенту України, що здійснювала функції патентно-інформаційного забезпечення фізичних і юридичних осіб національною та зарубіжною патентною документацією.

Отже, на нашу думку, на другому етапі становлення вітчизняного публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності відбувався процес удосконалення законодавчої бази цієї діяльності з метою імплементації міжнародних стандартів у сфері, що досліджується.

Перехід до наступного, третього етапу розвитку публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності (з 2000 р.) був пов'язаний, на наш погляд, із завершенням кризового періоду розвитку економіки України та проголошенням нею стратегічних планів переходу на інноваційну модель розвитку. Суттєвий вплив на нього справили також прийняття у вересні 2000 р. Програми інтеграції України до ЄС та активізація політики щодо приєднання України до СОТ. Характерною особливістю третього етапу стало помітне розширення міжнародно-правової основи охорони інтелектуальної власності внаслідок подальшої інтенсифікації участі України в системі міжнародних конвенцій і договорів з інтелектуальної власності (з акцентом на найновітніші міжнародні регулюючі норми, що включають т. з. «інтернет-договори» Всесвітньої організації інтелектуальної власності). Так, Україна приєдналася до Женевської конвенції про охорону інтересів виробників фонограм (Женевської конвенції) (1971 р.) (18 лютого 2000 р.), Ніццької угоди про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків (29 грудня 2000 р.), Гаазької угоди про міжнародне депонування промислових зразків (1925 р.) (17 січня 2002 р.), Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (20 травня 2002 р.). Крім того, 31 березня 2003 р. Україна стала учасницею Договору про патентне право (PLT) (2000 р.).

Внаслідок значного розширення міжнародно-правової бази охорони інтелектуальної власності в Україні відбувалася активізація процесу приведення вітчизняного законодавства у відпо-

відність до міжнародних норм, особливо щодо модернізації і розширення спектра регулювання правовідносин у сфері авторського права в суміжних правах, завдяки, насамперед, включенню до нього нових об'єктів, пов'язаних з новими засобами комунікацій по відтворенню інформації [9, с. 23]. Так, у березні 2000 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» який визначив правові основи розповсюдження примірників аудіовізуальних творів фонограм, комп'ютерних програм та баз даних і був спрямований на захист інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав та захист прав споживачів [10]. Він встановлював умови розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, регламентував порядок одержання контрольних марок на них, а також регулював порядок зберігання та перевезення територією України немаркованих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм і баз даних. Законом також врегульовувалися питання роздрібною торгівлі цими примірниками.

Тобто, на третьому етапі відбувалася концентрація заходів з правової охорони інтелектуальної власності на вирішенні питань, пов'язаних із забезпеченням авторського права і суміжних прав. Крім того, у 2002 р. Верховна Рада України прийняла Митний кодекс України, який містить норми стосовно контролю над переміщенням через митний кордон України товарів, що містили об'єкти права інтелектуальної власності. Норми того кодексу відповідали міжнародним нормам, зокрема, положенням Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угоди TRIPS) – однієї з найважливіших угод СОТ. А для розв'язання проблеми «піратства» у сфері авторського права і суміжних прав було прийнято Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» [11], а також низку постанов Кабінету Міністрів України, спрямованих на запровадження дійових механізмів щодо недопущення виробництва та розповсюдження контрафактної продукції. Були також зроблені перші кроки до законодавчого врегулювання питань щодо використання об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Зокрема, вітчизняний парламент у липні 2002 р. прийняв Закон

України «Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності», відповідно до якого були внесені зміни до низки законодавчих актів України, якими регулювалися питання використання об'єктів права інтелектуальної власності в мережі Інтернет [12]. Крім того, підвищувався рівень цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення авторського права і суміжних прав.

Принципове значення для законодавчого забезпечення публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності на третьому етапі мало прийняття Верховною Радою України у 2003 р. Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), одним з елементів структури якого стала книга IV («Право інтелектуальної власності»). Вона складається з 12 глав, що регулюють правовідносини, пов'язані з набуттям, здійсненням та захистом прав інтелектуальної власності. Зокрема, глава 35 ЦК України («Загальні положення про право інтелектуальної власності») містить норми що регулюють питання, пов'язані з поняттям права інтелектуальної власності, його співвідношенням з правом власності, об'єктами і суб'єктами права інтелектуальної власності, особистими (немайновими) і майновими правами, використанням об'єктів інтелектуальної власності та переданням майнових прав на них, здійсненням прав інтелектуальної власності, які належать кільком особам, захистом права інтелектуальної власності судом. Інші глави книги четвертої ЦК України розкривають норми, пов'язані з охороною прав на окремі об'єкти інтелектуальної власності: об'єкти авторського права і суміжних прав; наукові відкриття, винаходи, корисні моделі і промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин і породи тварин; комерційні (фірмові) найменування; торговельні марки (знаки для товарів і послуг); географічні зазначення (зазначення походження товарів) та комерційні таємниці [13].

Отже, позитивним моментом третього етапу ми вважаємо значне підсилення комплексності підходу до вдосконалення засад публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності, що виявилось у затвердженні програм розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності в Україні, першою з яких стала програма, затверджена 22 грудня 2000 р. і розрахована на період з 2001 по 2004 рр. а також прийнятті відповідного акту Президентом

України [14].

Наслідком підсилення комплексності підходу до питань публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності стало реформування адміністративних повноважень органів судової влади. Тривалий час справи про адміністративні правопорушення та злочини, які завдавали шкоди правам інтелектуальної власності, розглядалися судами загальної юрисдикції. Зокрема, якщо говорити про суди, як суб'єкти адміністративної юрисдикції, то можна відмітити, що останні мали право розглядати справи про всі адміністративні правопорушення, які вчинялися у сфері інтелектуальної власності. До таких правопорушень, відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), належали ті, що передбачалися: ст. ст. 51-2 (Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності), 107-1 (Порушення законодавства про племінну справу у тваринництві), 164-3 (Недобросовісна конкуренція), 164-6 (Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів), 164-7 (Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів), 164-9 (Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних), 164-13 (Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва). Принагідно відмітимо, що з усіх перерахованих вище складів правопорушень, суди найчастіше розглядають справи про ті з них, відповідальність за які передбачена ст. 51-2 та ст. 164-9 КУпАП [15].

Крім того, у структурі існуючої судової гілки влади була запроваджена спеціалізація суддів у сфері інтелектуальної власності: у 2000 р. була сформована Судова палата Вищого господарського суду України з розгляду справ у господарських спорах, пов'язаних із захистом права на об'єкти інтелектуальної власності, а у 2001 р. – створена спеціалізована колегія суддів Вищого господарського суду України з розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. З 1 березня 2003 р. у Вищому господарському суді України та в апеляційних господарських судах почали діяти спеціалізовані судові палати з розгляду справ у господарських спорах, пов'язаних із

захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності [16]. Подібні спеціалізовані колегії були створені у складі господарських судів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та Апеляційних господарських судів. Запроваджено також відповідну спеціалізацію суддів у місцевих господарських судах. Так, окремі судді господарських судів Автономної Республіки Крим, обласних, міст Києва та Севастополя спеціалізувалися на розгляді спорів щодо зазначених прав.

Таким чином, в Україні була запроваджена відповідна спеціалізація господарських судів щодо судового захисту об'єктів інтелектуальної власності. А на колегію суддів Вищого господарського суду України з розгляду справ даної категорії, крім основного призначення – розгляду справ, додатково покладалися такі завдання, як взаємодія з державними і недержавними структурами, що займаються питаннями інтелектуальної власності, надання методичної допомоги господарським судам у створенні і роботі спеціалізованих колегій, аналіз динаміки зростання кількості справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, узагальнення практики застосування законодавства з питань названої власності та аналіз розгляду судових справ, пов'язаних із захистом прав такої власності, підготовка пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства з питань охорони прав інтелектуальної власності, організація навчання та підвищення кваліфікації суддів за такою спеціалізацією, проведення їх стажування, вивчення практики розгляду справ цієї категорії у межах європейського та міжнародного права [17, с. 66].

Отже, запровадження вказаної спеціалізації дозволило поглибити знання суддівського корпусу в сфері застосування законодавства при вирішенні справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, сприяло підвищенню його професійного рівня.

Висновки. Таким чином, становлення вітчизняної системи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності розпочалося на початку 1990-х рр. і відбувалося у декілька етапів. На першому з них (1991–1994 рр.) становлення законодавчої бази публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності відбувалося шляхом внесення положень про охорону інтелектуальної власності до тих чинних на той час нормативно-правових актів, що регулювали окремі сфери соціально-економічної діяльності. Початок другого етапу

(1995–1999 рр.) був обумовлений запровадженням у жовтні 1994 р. курсу на радикалізацію соціально-економічних реформ в Україні, а також прийняттям нею низки міжнародних стандартів, пов'язаних зі сферою інтелектуальної власності, укладенням Угоди про партнерство та співробітництво з ЄС і початком у 1995 р. переговорного процесу про набуття повноправного членства у СОТ. Перехід до наступного, третього етапу розвитку публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності (що розпочався з 2000 р.) був пов'язаний, насамперед, із завершенням кризового періоду розвитку економіки України та проголошенням нею стратегічних планів переходу на інноваційну модель розвитку. Отож, становлення вітчизняних процедур публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності характеризувалися поступовим розширенням сфери його регулюючих дій, постійно зростаючим рівнем адаптації до міжнародних норм, посиленням уваги до тих об'єктів інтелектуальної власності, які впливають на створення сучасних новітніх технологій, а також запровадженням комплексного підходу до розв'язання проблем, які супроводжували розвиток сфери інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про власність : Закон України від 7 лютого 1991 р. № 697-ХІІ. URL.: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/697-12>.
2. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р. зі змінами від 2 жовтня 1979 р. URL.: http://www.zakon.rada.gov.ua/go/995_169.
3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/3687-12>.
4. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні : Указ Президента України від 18 вересня 1992 р. № 479/92. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/479/92>.
5. Про розміри відрахувань до фондів творчих спілок України за використання творів літератури та мистецтва : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 1992 р. № 108. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/108-92-п>.
6. Про мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 листопада 1994 р. № 784. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-94-п>.
7. Конституція України : Основний закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.
8. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/621/97-вр>.
9. Бойко І. Й. Тенденції розвитку права інтелектуальної власності України в контексті Угоди про Асоціацію. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Вип. 5. С. 22-25.
10. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 23 березня 2002 р. № 1583-ІІІ. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/1587-14>.
11. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування : Закон України від 17 січня 2002 р. № 2953-ІV. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2953-14>.
12. Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності : Закон України від 4 липня 2002 р. № 34-ІV. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/34-15>.
13. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.
14. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні : Указ Президента України від 27 квітня 2001 р. № 285. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/285/2001>.
15. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.
16. Про утворення судових палат у Вищому господарському суді України : Наказ Вищого господарського суду України від 27 лютого 2003 р. № 18. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018600-03>.
17. Пархомчук С. Деякі проблемні аспекти виконання рішень господарських судів у справах зі спорів у сфері інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. № 4. С. 65-69.

Хрідочкін А.В., Ломакіна А.А., Макушев П.В. СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОЦЕДУР ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті досліджені проблеми становлення вітчизняних процедур публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності. Встановлено, що формування спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності, як правової основи публічного адміністрування, розпочалося лише після проголошення незалежності України. Обґрунтовано, що формування вітчизняної системи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності розпочалося на початку 1990-х рр. і проходило у декілька етапів. Встановлено, що спочатку становлення законодавчої бази публічного адміністрування у цій сфері відбувалося шляхом внесення положень про охорону інтелектуальної власності до чинних на той час нормативно-правових актів.

Зазначено, що початок наступного етапу розвитку публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності був обумовлений запровадженням курсу на радикалізацію соціально-економічних реформ в Україні, а також прийняттям нею низки міжнародних стандартів у сфері інтелектуальної власності, укладенням Угоди про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом і початком переговорного процесу про набуття повноправного членства у Світовій організації торгівлі. Наголошено, що перехід до останнього етапу розвитку публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності був пов'язаний із завершенням кризового періоду розвитку економіки України та проголошенням нею стратегічних планів переходу на інноваційну модель розвитку. Доведено, що початок кожного наступного етапу еволюції адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності був зумовлений особливостями обраних державою напрямків політики, в тому числі щодо функціонування вітчизняної сфери інтелектуальної власності. Зроблено висновки про те, що розвиток публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні характеризувалися поступовим розширенням сфери його регулюючої дії, постійним посиленням уваги до тих об'єктів інтелектуальної власності, які безпосередньо впливають на створення сучасних новітніх технологій. Проаналізовано сучасну систему інститутів публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності та наголошено на необхідності її подальшого розвитку в напрямку реалізації концепції створення в Україні єдиного органу інтелектуальної власності, наділеного відповідним адміністративно-правовим статусом.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, механізм публічного адміністрування, нормативно-правова база, право інтелектуальної власності, процедура, публічне адміністрування, суб'єкт публічного адміністрування, сфера інтелектуальної власності.

Khridochkin A.V., Lomakina A.A., Makushev P.V. ESTABLISHMENT OF DOMESTIC PUBLIC ADMINISTRATION PROCEDURES IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

The article examines the problems of becoming domestic public administration procedures in the field of intellectual property. It is established that the formation of special legislation in the field of intellectual property, as a legal basis for public administration, began only after the declaration of independence of Ukraine. It is substantiated that the formation of the domestic system of public administration in the field of intellectual property began in the early 1990s and took place in several stages. It was established that the first formation of the legislative framework of public administration in this area was through the introduction of provisions on the protection of intellectual property to the normative legal acts in force at that time. It is stated that the beginning of the next stage of development of public administration in the field of intellectual property was conditioned by the introduction of a course for radicalization of socio-economic reforms in Ukraine, as well as the adoption the process of acquisition of full membership in the world organization of trade. It is emphasized that the transition to the last stage of development of public administration in the field of intellectual property was related to the completion of the crisis period of development of the Ukrainian economy and its proclamation of strategic plans for the transition to an innovative model of development. It is proved that the beginning of each subsequent stage of the evolution of administrative and legal status of public administration entities in the sphere of intellectual property was conditioned by the peculiarities of the state policies chosen by the state, including the functioning of the domestic sphere of intellectual property. It was concluded that the development of public administration in the sphere of intellectual property in Ukraine was characterized by a gradual expansion of its regulatory action, the constant strengthening of attention to those objects of intellectual property that directly influence the creation of modern new technologies. The modern system of public administration institutions in the field of intellectual property is analyzed and emphasized on the need for its further development in the direction of implementation of the concept of creation of a single intellectual property body in Ukraine, endowed with the relevant administrative and legal status.

Key words: administrative and legal status, public administration mechanism, regulatory framework, intellectual property right, procedure, public administration, public administration, intellectual property subject.